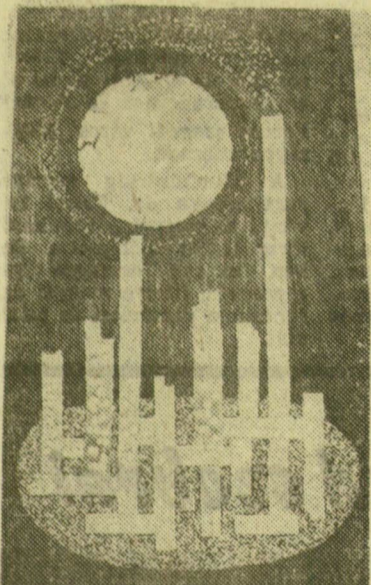

Balogh Tünde A halálba táncoltatott

Hemmert János Alumínium-korszak

Vecsesi Sándor Leányka

Mocsár Gábor új könyve

ÉGŐ ARANY

„Most már elereszttem az olvasó kabátgombját...” — így búcsúzik a szerző az utolsóban. „Mert végtére is a legfontosabb, hogy kimondjuk, sokféle töredelemmel, gondai bajjal, szívós akarattal, kemény munkával mégiscsak kibontakozott a szemünk láttára, itt az Alföldön is egy új, dinamikus iparág. Ezt a számomra is új és ismeretlen világot a felfedezés izgalmaival jártam be s örülnék, ha ezt az izgalmat az olvasóba a jövőre nézve is beolthatnám”. Ismétlem: a könyv végén mondja ezt Mocsár Gábor szerényen — amikor már beoltotta az embert. Amikor már ötször vagy tízszer is megkérdezte önmagától az olvasó: a csudába is, már aludni kellene, miért nem hagysz a könyvből valamit holnapra is? Mert én például egyszuszra olvastam végig, mohón és fokozódó érdeklődéssel. Ahogy Rejtőt szokott olvasni az ember. S közben hány meg hány csodálkozással, újabb kérdéssel. Ilyenekkel: Honnan és hogyan jutott az író ehhez a roppant gazdag anyaghoz? Miként tudott ilyen nagyszerű logikai rendet rakni a maga számára is új témában? Honnan az a különös képesség, az a fáradhatatlan mesélő, előadó kedv, hogy háromszáz oldalon végig egyformán friss, izgalmas, élvezetes?

A válaszok a műben vannak. Megpróbálom őket címszavak segítségével összegyűjteni.

Felfedezés. A szegedi olvasónak három jó oka is van a Mocsár könyvre iránti megkülönböztetett figyelemre. Abban nem tér el a pesti vagy a miskolci könyvbaráttól, hogy egy nagy kollektív írói vállalkozás, a *Magyarország felfedezése* című sorozat első kötetét simogatón veszi kézbe. Végül is a huszonöt kötet egy számunkra is ismeretlen, új Magyarországot mutat majd be. Az *Égő arany*-ból most már megérti a célt, a szándékot és a további ígéreteket. De nekünk még itt van az a többlet is, hogy az olaj, a földgáz izgalmas regényét vehetjük kézbe. Ez a téma minden nap foglalkoztat, izgat bennünket a szegedi tájon. És legvégül: Mocsár Gábor szegedi író. Itt dolgozik, innen araszolta végig a hazai olajvidékeket, s a szegedi irodalom bokrán növesztett egy szép új babérágat.

Az írói munka mottója a felfedezés. Először csak jó címeleménynek hinnék. Hát mit kell itt s mit lehet itt felfedezni ebben a csöpp országban? S az illusztris magyarországi író *Égő arany* adja. Új világot! Új embert, új gondolatokat és összefüggéseket, új gondokat és új reményeket. S bár ezeket nehezebb megtalálni még az olajnál is, Mocsár Gábor mindenütt ilyenekre talál. Még az olaj történetében is. Amikor például felfedezi a MA-ORT-ügy valódi mozgatórugóit, s új megvilágításban tárja elénk — már ez is felfedezés. Az igazi lelemény mégsem ez benne, hanem annak a föltalálása, hogy milyen — szinte máig érő — nyomvonalakat hagyott ez a szakmában és az emberekben. Vagy még tovább: hogyan kísért meg bennünket akár a közéletben is néhány holt üledéknek hitt eszme vagy gondolatmaradvány? De talán még hitesebbnek tetszik az írói felfedező munka valódi értéke, ha egy szakember, egy olajbányász mérnök recenziójából idézek. *Eskete Imre* így méltányolja summásan a könyvet és a szerzőnek ezt az erényét: „Friss látá-

sa, leleményessége olyan kérdésekre is választ keres és talál, amelyekre eddig az ipar vezetői sem figyeltek fel.”

Súlyuk van ezeknek a felfedezéseknek. Sok közhely, laikus tévhit után bizonyító erővel döbent meg az olvasót: „A koldus Alföld még mindig nem tudja, hogy szerény szalmazsákja milyen nagy kincseken nyugszik”. Még mindig csak kerülgetik ezt a kincset —, hogy például a geotermikus energia felhasználása körüli topogásról szóló fejezetet említsem.

De ebben a roppant iparban, amely millárdokkal dolgozik, Mocsár az embert is megleli. Talán azt is lehetne mondani, ez a felfedezés fő tárgya. Ahogyan keresi a helyét, ahogyan birkózik az elemekkel és saját elemi erejű dolgaival.

Szemlélet. Mikor így zuhog az íróra az új, ilyen záporozva, hogy teremthet benne rendet? Azt hiszem társadalomszemléletének biztonsága, egyértelműsége igazítja el és vezérli — s így tud mindig következetes és konstruktív maradni. Hiszen a kereső szenvedély csak így válhat hasznos és igazán értelmes tulajdonsággá. Mocsárnak ebben a témában sem csak „miértjei” vannak. Minden miérte világos indítékú, pozitív választ keres, amelynek lendítőereje van. Objektív a megközelítés, a probléma megpedzése — és objektív értékű a válasz. Sokszor ledöbent, de minden esetben kézenfog utána és elvezet egy-egy hasznos, igaz következtetéshez, de olykor még a praktikus megoldáshoz is. És ezt azért magyarázom körül ennyire, mert ez nem kisebb fogalommal, mint az írói magatartással azonos. Az ilyenféle írói magatartás viszont nem mindig és nem mindenkinek tetszik. Nekem kifejezetten szimpatikus, egyértelműen konstruktív — igazi szocialista írói magatartás. S egyebek között az *Égő arany* a bizonyítás rá: csak ezzel a pozitív szenvedélyességgel lehet értékeset alkotni.

Akác László

Ha valamikor, ma igenis nagy szükség van erre, a „felnőtt” szocializmus társadalmában.

De hozzá tehetem ehhez a műfaj speciális követelményeit is. Szociográfiát eredményesen művelni enélkül nem lehet. Ez a szemléletmód jellemezte Mocsár másik nagyszerű könyvét is ebben a műfajban — a *Nálunk, vidéken*-t —, de az *Égő arany*-ban még tovább, még többre jutott. Itt sokkal több ismeretlent megold, sokkal több zárójel felold. Említettem is neki: azt hiszem, sikeres írói tevékenységében különös helyet foglal el ez az új könyve, talán egyest kellene elé írni a sorrendben. Nem tiltakozott maga sem, pedig hát az írónak igencsak egyformán kedves gyereke mindegyik kötet.

Ismeret. Az író nem ismeretterjesztő, ám ha ismereteket is közöl, az külön haszon. S minthogy tudom, mennyi laikus legenda kering a szénhidrogén körül, úgy is fölhívhatom a figyelmet az *Égő arany*-ra, mint enciklopédikus gazdagságú ismeretforrásra. Mikor író mondja el a szénhidrogén meséjét, s ugyancsak a laikus ember pózában — az ismeretterjesztés irodalmának nemesedik. Példák, hasonlatok tömege segít a megértésben; szellemes rákérdezések, logikai „csavarok” élénkítik az előadást. S mint a könyv egészében, a fejezetekben is kristályos nyelv, elegáns stílus. Még itt is szerephez jut az izgalmasság, szerkesztési találékonysággal, a tudni vágyó ember kedves csökönyösségével. Úgy tesz sokszor, mint a makacs laikus —, mint mi tennénk valamennyien: újra kérdez, hitetlenkedik, szellemi bukfeneket vet, és „gyötri” a szakembert, hogy a tudásban a teljes bizonyossáig, megnyugvásig segítse önmagát és kalauzolja az olvasót.

Végül még néhány szót, csak úgy távirati stílusban, mielőtt én is elengedném az olvasó kabátgombját: a *Szépirodalmi Könyvtárhoz* igen szép, méltó köntöst talált az ígéretesen kezdett sorozatnak. A kötés és a tipográfia: Szántó Tibor munkája. A debreceni *Alföldi Nyomda* igényes munkát végzett a kötet kiállításában. Nemcsak szépségéhibá vizsgolt, hogy a majd két és fél éves műmelléklet fotói — Korniss Péter felvételei — méltatlanul szegényesek.

Sz. Simon István

ARANYAT ÉRŐ KEZEK

— Amit ebben a lakásban találsz — szólított hozzám leendő anyósom — az utolsó darabig családunk tagjai készítették. Ebben a családban mindenkinek aranyat érő keze van. Nézd meg ezt a televíziót! Látnod? A férjem fabrikálta. Persze, már régebben. Amikor még a televízió- és rádiógyárban dolgozott. Őt éve kapcsoljuk, tekergetjük ezt a masinát, de még egyetlen egyszer sem romlott el!... És mit szólsz ehhez a pianínóhoz? Ilyet aztán nem kapnál a boltokban, ha térdig járnád a lábad, akkor sem. Az efajátakat csakis exportra gyártották, és egyetlen beföldinek sem adtak el ilyet. De a férjem abban az időben volt éjjeliőr a hangszergyárban... Vagy itt van ez a mosó- és szárítógép? Iván fiunk kezemunkáját dicséri ez, aranyoskám. A háztartási gépek gyárában volt raktáros, amikor készítette.

— És az ott? — kérdeztem kimutatva az ablakon, az udvar sarkában álló kis kerttraktor felé pillantva. — Az is a férje munkája?

— A, nem — felelte leendő anyósom. Az nem az ő műve. Az ipari tanuló unokámé. Aranykezü gyermek! Akkor barátságolta össze, amikor megmeglátogatta az apját a szovhuzban, aki ott gyakorlati oktatást tartott a fiataloknak... De tekintsd már be ebbe a szobába is! Látnod ezt a mesebeli bútort? Ilyet is csak exportra gyártanak.

— És ezt ki készítette? Csak nem Lena? — kérdeztem elhűve.

— Nem, dehogya! A kisebbik lányom. Ljusza.

— Hát Ljusza az asztalosmesterséghez is ért?

— Nem ért az. Hanem titkárnő a bútorgyárban. Igaz, mindent megtett ezért a bűrtért, de megszerezte.

— És tessék már mondani — hűledeztem tovább. Lena ilyen... izé, ilyen aranykezü?...

— Neem — mondta büszkén leendő anyósom. — Lena nem miránk ütött. Lena — az igazat megvallva nem is a mi fajtánk. Egyáltalán nem az. Ő amolyan jövevényféle, no... fiatal voltam még kis butuska, amikor a szülészeti klinikán dolgoztam, mint ápolónő...

Nagy kő esett le a szívemről. Hála az égnek, hogy Lena nem olyan. Különbösen fuccs lett volna az esküvőnknek. Már tudnillik a foglalkozásom miatt.

En ugyanis technikus vagyok. A kigyőntényező telepen dolgozom.

E. Uspenszkij

Itt, szemben a vasajtós mázsház, ahol esténként egymásnak adják a cernagurigára kötött kulcsot a fiatalabb kőművesek.

Aztán a nagyobbik istálló, amelynek a falát most kenegetik, majd végül a göré, ahonnan mindenki kikaparta a maga pár mázsa kukoricáját.

Néhány ház a mindig sáros udvar körül; egy-két bokor, elpusztíthatatlan fa; egy biztos határu, örökös birodalom, aminek húsz év... Mit változtatott itt az a húsz év!

Rágyújtott. A gyufa füstje a vacsorafőzés régi lángjait juttatta eszébe, meg az élükre állított téglákat, amelyek kormos vállain egy kis bográcsban rotyogott mindig a lebbencsleves.

Az a szelárményes zug, ott, a nagyobbik istálló mögött, ahol esténként felszálltak az otthoni ilatok! Vajon füstös-e még az ablak vasrácsa? Vajon most is ott főzőcskéznek-e az emberek?

Szívtott egy mélyet, majd felállt, és nyugodt, sétáló léptekkel lekanyarodott a széles köépület mögé.

A vasrács füstös volt, és a megperzselt fűcsomók között ott feketélt néhány elszenesedett fadarab.

Igen, itt tényleg minden a régi. Nem változtak sem az épületek, sem a fák, sem a szokások...

Es mintha belőle sem csinált volna negyven fele járó férfit: az a sebesen elszállt húsz év, könyvnyű mozdulatokkal, ide-oda tekintgetve visszaindult a majorudvarra, hogy az ott hajladozók munkáját is megnézze.

Az istálló vedlett falát most csak ketten foltoztatták; két legényforma fiú. Az egyik odafent az állványon csapta, simi-

tett a legtovább mellette. Vajon mi lett Boda Öcsivel?!

Egy pillanatra szemébe tűnt a csatorna deszkahídja, annak a kartájából sem nőtt még ki az a régen letört darab. Majd egy kanyar után megállt a kocsi.

A sofőr azonnal a kormányra dőlt, s éppen csak mordult egyet, amikor meghallotta, hogy egy jó óra múlva indulnak tovább.

A dühös hang miatt most nem idegeskedett; inkább azon tűnődött, hogyan taruljon föl előtte az utoljára diákszemmel látott világ.

Legjobb lesz, ha a régi intézőlakásnál kezd. Onnan nyugodtan nézelődhet, és különben is, ott, abban az irodának kinevezett előszobában írták fel a nevét a segédmunkások listájára.

Összefogta a karját, s lassú, billegő járással megindult a deszkatornácós ház felé. Minden lépésével tisztábban ragyogott előtte az a mézhordással, homoktalicskázással, ásással, lapátolással eltöltött július.

A kölépcső legfelső fokára ült le, s erről a piros trónról vette sorra a régi majorból annak idején alakított tehenészet épületeit.

Ez itt, mindjárt jobbra a takarmányraktár. Annak az ajtaja mögött leplezte le titkos cigarettázásait a micispakás igazgató.

Amott, feljebb a kisebbik istálló, ahol reggelente friss tejet adott neki Ica, a fejőlány. Istennem, Ica! Vajon miféle utakat járt be szép hosszú lábain...

Senki nem mondta, hogy a Molnár-majorba is elmenjen. A tavasszal megrogyant tehenistállót valami szedett-vedett tsz-brigád igazgatta; az efféle munkához meg aligha kell megyei ellenőr, főképp nem a pénzügyi osztályról. De hiába. Amikor a sárfoltos jelzőtáblát meglátta, és a huszonhatos kilométerkő is a szemébe tűnt, nem tudott mást mondani, csak azt, hogy balra, megnézzük még azokat a malterozókat is.

Sem a sofőr megránduló arcát nem látta, sem a kereké ingerrült pattogását nem vette észre; gyermekmódra az ablakhoz húzódott, s úgy figyelt.

Igen, a biciklicsapás most is olyan keskeny és most is olyan fényes. A nyárfák sem sokat változtak; hegyüket vesztett száragaik szomorúan böknek az égre. A csordakút vályuját is ugyanaz a fűrészbak tartja, csak a keresztpántot szakította le róla valami vihar vagy tépték le a gyerekek.

Meggyötört, agyonhasznált az út; sárgák, porosak az árokpartfüvei. Hiába az a húsz év, értefel minden olyan, mint régen.

Fácán ugrott ki az egyik bokorból, a sofőrnek fékeznie kellett.

Míg a tovacserregő állatot figyelt, arra a régi futásukra gondolt, amikor biciklit, tászkát, mindent itt, az úton hagyva rohantak egy ekkora formájú szarvas után. Boda Öcsi, ő csörte-